

ТЕОРІЯ ТА ФІЛОСОФІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-1-01>

УДК 327.8

Липовська Наталія Анатоліївна,
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»,
пр. Дмитра Яворницького, 19, м. Дніпро, 49005, Україна,
e-mail: lna85775@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-9288-4733>

Сахарова Катерина Олександрівна,
доктор філософії,
доцент кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,
просп. Гагаріна, 26, м. Дніпро, 49005, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-3838-5730>

Товмашенко Роман Федорович,
аспірант кафедри державного управління і місцевого самоврядування
НТУ «Дніпровська політехніка»,
пр. Дмитра Яворницького, 19, м. Дніпро, 49005, Україна
<https://orcid.org/0009-0004-6712-5999>

ДЕМОКРАТИЧНІ НАСТАНОВИ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Анотація. У статті досліджується проблема зміцнення демократичних настанов суб'єктів публічної політики в умовах суспільних трансформацій з урахуванням ризиків воєнного часу.

У процесі аналізу теоретичних підходів до аналізу поняття «публічна політика» з'ясовано, що публічна політика представляється свідомим і цілеспрямованим регулюванням державних справ і колективних ресурсів державою і суспільством. Розглянуто така публічна політика, сутністю якої є публічна діяльність. Остання розуміється як репрезентована в публічній сфері активність політичних та неполітичних акторів, які через взаємодію прагнуть реалізувати власний інтерес.

Як цитувати: Липовська Н. А., Сахарова К. О., Товмашенко Р. Ф. Демократичні настанови суб'єктів публічної політики в умовах суспільних трансформацій. *Державне будівництво*. 2023. № 1 (33). С. 8–18. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-1-01>

In cites: Lypovska, N.A., Sakharova, K.O., Tovmashenko, R.F. Democratic guidelines for public policy actors in the context of transformations of society. *State Formation*, no. 1 (33), 8–18. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2023-1-01> [in Ukrainian].

© Липовська Н. А., Сахарова К. О., Товмашенко Р. Ф., 2023

Обґрунтовано, що проблема формування демократичних настанов суб'єктів публічної політики, вирішується у зв'язку з визначенням суб'єктивного статусу осіб – активних учасників демократичного розвитку суспільства, а також з виявленням форми реалізації демократичної позиції в політико-правовій діяльності людини, задоволенням потреби реалізації політичних прав та необхідністю виконання політичних обов'язків.

Розглянуто феномен сучасних демократій та причини її вразливості. Обґрунтовано способи підтримки сталого політично-демократичного процесу, зокрема юридичне закріплення та законодавче забезпечення політичних прав громадян.

Розглянуто два інституційні виміри політико-правового феномену відповідальності: відповідальність держави та її органів перед особою (людиною і громадянином) у випадках порушення її прав і свобод і у відшкодуванні заподіяної їй шкоди; відповідальність індивіда перед державою, яка виникає як у разі вчиненого правопорушення, так і є неявною в кожному суспільно значущому вчинку особи.

Доведено, що представницька демократія і партисипативна політика передбачають не тільки радикальні зміни в політичній свідомості мас, а й формування нового типу політичного суб'єкта, який сприймає власні політичні права в поєднанні з обов'язками, який має потребу бути відповідальним громадянином, який визнає силу свого голосу в прийнятті рішень владою.

Участь у публічній політиці має стати імперативом демократичної культури політичної поведінки українців, побудованої на фундаменті демократичних настанов.

Ключові слова: публічна політика, публічне управління, громадянське суспільство, демократичні настанови, суб'єкти публічної політики.

Постановка проблеми. Війна росії проти України – це екзистенційна війна тоталітаризму проти демократії, безкомпромісна та безжальна. Захищаючи демократію на фронті, чи зможемо ми розвинути демократичні настанови всередині країни? 3 жовтня 2023 р. Кабінет Міністрів України оприлюднив документ з назвою «Концепт посилення стійкості демократії» [4], але наразі не напрацьовано реальних нормативно-правових актів, які могли б забезпечити його імплементацію, да й сам документ, на думку експертів, потребує удосконалення. Отже, набуває актуальності дискусія про зміцнення демократичних настанов суб'єктів публічної політики в умовах суспільних трансформацій та ризиків воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі аналізу теоретичних підходів до аналізу поняття «публічна політика» ми з'ясували, що публічна політика представляється свідомим і цілеспрямованим регулюванням державних справ і колективних ресурсів державою і суспільством [5-10]. Ця проблематика опиняється у фокусі наукових досліджень Т. Бельської [1], Л. Гонюкової [3], та ін.

Як зазначають українські науковці О. Г. Пухкал, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник і С. О. Телешун, у сфері дослідження публічної політики чітко простежується тенденція до інструменталізації поняття «публічна політика» [5], проте, уніфікації підходів та усталеності терміна не відбувається. Виокремлюються основні підходи до трактування суті цієї категорії, а саме:

– «публічна політика як транспарентний процес прийняття політичних, політико-управлінських рішень, де ступінь публічності визначається наявністю каналів доступу заінтересованих груп до цього процесу»;

– публічна політика як цілеспрямований вплив, який справляють структури публічної влади. У такому значенні термін «публічна політика» найчастіше вживається в контексті реалізації публічного управління;

– публічна політика як програма, що містить стратегії розвитку держави;

– публічна політика як визначений курс дії публічної влади. Таке значення може мати місце в контексті реалізації певної ідеології правлячого класу;

– публічна політика, сутністю якої є публічна діяльність. Остання розуміється як репрезентована в публічній сфері активність політичних та неполітичних акторів, які через взаємодію прагнуть реалізовувати власний інтерес. Діяльність держави проявляється у сфері задоволення соціальних запитів, відповідно публічна діяльність здійснюється з метою оптимізації та раціоналізації управлінських рішень [7];

– публічна політика як механізм підтримки публічного порядку;

– публічна політика як форма політичного процесу, що реалізується в публічному просторі, підтримується інформаційно-комунікаційними та іншими видами ресурсів, представлений цілісним комплексом вертикальних і горизонтальних взаємодій його учасників» [8, с. 5–6].

На думку української політологині О. М. Чальцевої, не можна не зважати й на те, як самі вчені аналізують у своїх працях публічну політику: як систему чи як курс розвитку держави, як комунікацію між владою і громадянським суспільством, як стратегію розвитку, чи процес прийняття рішень тощо [10, с. 10].

Проте, не зважаючи на потужний науковий доробок, подальшого обговорення потребують питання зміцнення демократичних настанов в дискурсі публічної політики в Україні.

Мета статті – дослідити проблему зміцнення демократичних настанов суб'єктів публічної політики в умовах суспільних трансформацій.

Застосована методологія і методи. Для досягнення поставленої мети у роботі використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема такі: системний та аналітичний підходи – при дослідженні теоретичних джерел з означеної теми; уточнення базових понять дослідження; діяльнісний підхід – під час аналізу особливостей спрямованості та активності суб'єктів публічної політики.

Виклад основного матеріалу. Природа настанов і її роль в розвитку цілісної структури особистості добре відома дослідникам різних наукових напрямків, що займаються вивченням мотиваційної спрямованості людини. Теорія ставлення постулює ідею спрямованої діяльності людини на реалізацію її реальної потреби. Вчені переконані, що будь-який вид діяльності обумовлений досягненням мети – задоволенням потреби. Якщо розглядати політичну діяльність таким чином, то виявляється, що вона також має чітку спрямованість, що залежить від змісту політичної настанови.

На рівні суспільної свідомості політичні настанови виробляються панівною ідеологією. Формальні контури політичної ідеології сучасної України

визначені Конституцією та полягають у тому, що Україна є демократичною державою. Це означає, що демократія є найважливішою політико-правовою цінністю громадянина, якою він керується при реалізації своїх прав і обов'язків. Проблема формування демократичних настанов суб'єктів публічної політики, вирішується, по-перше, у зв'язку з визначенням суб'єктивного статусу осіб – активних учасників демократичного розвитку суспільства, по-друге, з виявленням форми реалізації демократичної позиції в політико-правовій діяльності людини, задоволенням потреби реалізації політичних прав (свобода думки, совісті, віросповідання, свобода мирних асоціацій, право на мир тощо) та необхідністю виконання політичних обов'язків (участь в управлінні суспільством і державою через інститут виборів і голосування тощо).

За роки Незалежності Україна набула досвіду народного представництва, залучення маси громадян-виборців до вирішення державних справ і законотворчості в особі інститутів публічної політики, насамперед громадських об'єднань, метою яких є зміцнення зв'язку між громадянським суспільством та органами державної влади через представницькі інститути та здійснення контролю за їхньою діяльністю. В умовах війни активна позиція громадських та волонтерських організацій, фондів, інших структур громадського суспільства є потужним інструментом нашої боротьби.

Саме в роботі громадських організацій досягається ідеал суспільного діалогу, про який писав Д. Метьюз: «діалог повертає людей у політику» [12]. Він розумів, що однією з причин аномії громадян у демократичних країнах є відсутність комунікації між владою та народом, правлячою елітою та електоратом. «Публічний діалог є природним середовищем демократичної політики. Сьогодні люди відчувають себе витісненими з цього середовища. Вони хочуть повернутися назад. Однак, перш ніж стати активними громадянами, люди повинні переконатися, що їхня думка почута» [12].

Основними публічними методами діяльності громадських організацій як суб'єктів політики є:

1) залучення громадян та громадських об'єднань до реалізації державної політики;

2) висування та підтримка громадських ініціатив, що мають загальнодержавне значення і спрямовані на реалізацію конституційних прав, свобод і законних інтересів громадян і громадських об'єднань;

3) проведення громадської експертизи проектів законів, інших нормативно-правових актів органів виконавчої влади та нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування;

4) здійснення громадського контролю за діяльністю Уряду України, органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування відповідно закону;

5) розроблення рекомендацій органам державної влади у визначенні пріоритетів у сфері державної підтримки громадських об'єднань та інших об'єднань громадян країни, діяльність яких спрямована на розвиток громадянського суспільства.

Важко переоцінити важливість функціонування громадських організацій в Україні, якщо дотримуватися демократичної позиції задоволення потреби бути активним учасником державної політики. За даними вітчизняних та міжнародних опитувань, більше половини громадян, які зробили демократичний вибір, не завжди задоволені захистом демократії [13].

Перш ніж перейти до визначення причини цього явища масового невдоволення існуючою політичною системою, необхідно звернути увагу на феномен сучасних демократій. Кінець ХХ століття ознаменувався сплеском демократій внаслідок краху комуністичних режимів, розпаду СРСР, Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії та Чехословаччини. До того ж часу 81 країна проголосила демократію, але лише 47 з них, за оцінками експертів ПРООН, фактично відповідали її принципам [13]. Крім того, ряд країн, таких як Демократична Республіка Конго, Бірма, Пакистан, Зімбабве, Афганістан, Сомалі та деякі інші, навпаки, послабили своє демократичне зростання, ставши на шлях посилення диктатур. В цілому слід визнати, що стан справ щодо демократії в світі змінився не в кращу сторону, так само, як аналіз народних настроїв в країнах з сильними демократичними традиціями показує крихкість ліберальної ідеології.

Невдоволення політичною системою в посткомуністичних країнах пов'язане як з розчаруванням в результатах економічних реформ, які не привели до швидкого і помітного поліпшення умов життя мас, так і з певним дистанціюванням демократичного правління від народу. Не тільки в пострадянських, а й у посткомуністичній частині Європи громадяни дуже скептично ставляться до нових демократичних режимів. Згідно з «Новим європейським барометром», на початку ХХІ століття 33 % опитаних вважали, що ставлення влади до них менш справедливе, ніж «за комуністів», а 40 % не бачили різниці між попередньою та нинішньою владою, і лише 27 % були впевнені в існуванні справедливості [14]. У 2022 р. переважна більшість країн ЄС визначена авторитетним рейтингом The Economist Democracy Index 2022 року як «повноцінна демократія» (менше третини членів ЄС мають оцінку «недосконала демократія») [11].

Такі невтішні цифри свідчать про одне: у суспільстві зі зниженою довірою до демократії як форми існуючої влади майже неможливо сформувати політичну культуру, яка задовольняє потребу в громадянському суспільстві.

Конституційне закріплення України як правової держави можна вважати головною віхою суспільного розвитку, покликаною чинити вирішальний вплив на всю систему відносин між особистістю, суспільством і державою. Незважаючи на те, що в окремі періоди історії незалежної України громадяни здебільшого критично оцінювали існуючу політичну систему, займали позицію як пасивного, так і активного протесту, що виражалось в 3-х Майданах, закон гарантує їм демократичні свободи незалежно від бажання брати участь в активному політичному житті.

Підтримання сталого політично-демократичного процесу вимагає юридичного закріплення основних політичних прав. Політичні права як права на участь у політичному житті важливі не самі по собі, принаймні для більшості людей, а як засіб реалізації певних інтересів політичними засобами або у сфері політики висловлювати і відстоювати свої інтереси.

У той час як правам людини і громадянина приділяється достатня увага, а їх першорядне значення для верховенства права визнається всіма, другий тісно взаємопов'язаний елемент громадянського суспільства – обов'язки людини як громадянина – часто мається на увазі лише без пояснення способів, якими вони реалізуються особисто.

Закон надає людині право діяти відповідно до існуючого принципу справедливості, а індивід, у свою чергу, може обирати три моделі поведінки – реалізовувати своє право у правомірній поведінці, вчиняти протиправне діяння або ігнорувати надане законом право. Саме остання форма поведінки призводить до аномії, а також суперечить принципам демократичного способу життя. У сфері публічної політики соціальний суб'єкт завжди буде зобов'язаний здійснювати політичні права через виконання громадянських обов'язків, нагальни з яких наразі є обов'язок кожного громадянина України захищати свою державу.

При цьому права на мирні зібрання, мітинги і демонстрації, створення політичних партій і профспілок здійснюються тільки як колективні, і закон регулює їх як такі.

Певні політичні права і свободи належать особам, які мають статус громадянина відповідної держави. Сюди відноситься, перш за все, право брати участь в управлінні державними справами, що виражається, перш за все, у виборчих правах, які надають громадянам можливість безпосередньо формувати виборні органи державної влади та місцевого самоврядування.

Особливе місце серед прав громадян займає право на участь у референдумі (всенародному голосуванні, плебісциті), що дає можливість здійснити вищу форму правління народу. Активне виборче право (виборче право) надається громадянам після досягнення повноліття. Це право означає, що громадянину не може бути відмовлено у включенні до виборчих списків, у видачі виборчих бюлетенів, можливості висування кандидата на певні посади. Це право охоплює весь спектр прав, пов'язаних з впливом громадянина на формування органів влади. Воно не виключає можливості громадян бути активними учасниками публічної політики, брати участь у прийнятті урядових рішень через громадські об'єднання.

Пасивне виборче право (право бути обраним до органів державної влади та органів місцевого самоврядування) фактично здійснюється частиною громадян, хоча належить усім. Сутність цього права полягає в можливості висунути себе кандидатом на будь-яку виборну посаду, отримавши відповідну підтримку з боку держави, вимагати за певних умов визнання виборів недійсними, проводити передвиборну агітацію на свою користь тощо.

Політична відповідальність є основою демократичного способу життя громадянина, а її формування відбувається в різних державних і політико-правових інститутах. Слід розрізняти два інституційні виміри політико-правового феномену відповідальності: відповідальність держави та її органів перед особою (людиною і громадянином) у випадках порушення її прав і свобод і у відшкодуванні заподіяної їй шкоди; відповідальність індивіда перед державою, яка виникає як у разі вчиненого правопорушення, так і є неявною в кожному суспільно значущому вчинку особи. Під обов'язком індивіда за належне виконання своїх обов'язків перед державою, колективом, сім'єю, іншими людьми слід розуміти добровільний, свідомий акт політично і правової культури.

Саме через дії яскраво проявляється політична сутність, рівень розвитку політичної свідомості, політична самоідентичність і в цілому політична культура особистості. Обираючи шлях пасивності, байдужості, соціальної девіації, політичної бездіяльності, мовчазного непротивлення злу, індивід не тільки втрачає відповідальність, він ізолює себе від найважливіших демократичних активів суспільства.

Сучасна держава може бути ефективною лише тоді, коли публічна політика відображає погляди та переконання народу, громадян країни. Тому Україні потрібні не лише демократичні виборчі процедури, які відповідають Конституції, а й реальна відповідальність влади перед громадянами країни, а також громадян за свою державу.

Аналізуючи проблеми, пов'язані з формуванням демократичної позиції суб'єктів публічної політики, які необхідні для розвитку громадянського суспільства в Україні, особливу увагу слід приділити особливостям демократії участі як найбільш переважної форми влади, що долає аномію. Політична участь є не стільки засобом досягнення якоїсь мети – прийняття справедливого, вигідного або доцільного рішення, – скільки внутрішньо цінним процесом морального і політичного самовдосконалення людини, формою і способом розвитку здібностей людини. Саме партисипативна демократія здатна подолати відчуження мас від інститутів влади, знизити градус політичної апатії та аномії, що за певних умов може призвести до відкритої ворожості до влади, оскільки стає природним середовищем для формування демократичного ставлення до підвищення відповідальності громадян перед суспільством, мотивує їх до самостійного вибору та прийняття рішень без передачі своїх прав іншій особі. Здатний зробити вибір не повинен уникати його.

На жаль, як відзначають сучасні вчені, навіть в країнах з сильними демократичними традиціями політична участь мас досить незначна []. Що ж до України, то участь її громадян у процесах становлення суспільства і держави все ще залишається «слабкою ланкою».

Криза демократичного світогляду та демократичного політичного порядку сьогодні виразніша – у призмі російської агресії, що постійно підживлюється антизахідною та, по суті, антидемократичною риторикою.

Агресія має багато вимірів і джерел, однак додаткові її потужності – ситуативні партнери зі західних країн. Вони не тільки виправдовують агресію, створюють ілюзію легітимності захоплення чужих територій росією, але й у найширшому розумінні знецінюють демократію як режим свободи і безпеки. У європейській родині народів окремі представники національних урядів (як і позасистемні політики) виявляли симпатії до режиму в. путіна, деякі з них сприяли поступовому згортанню демократичних процесів й усередині своїх країн. Деякі такі ситуативні партнери все ще залишаються частиною європейського економічного, політичного і безпекового простору, хоча періодично гостро критикуються, в т.ч. й окремими інституціями ЄС. Як показав досвід західноєвропейських демократій, представницька демократія повинна мати добре розвинену інфраструктуру, яка надає силу та стабільність усій політичній системі. Україна тривалий час перебувала на узбіччі цього процесу. Лише наприкінці 80-х років минулого століття з'явилися перші незалежні громадські об'єднання, а сьогодні реальність – громадські форуми та асамблеї, які стали своєрідними громадськими зборами, де представники держави та громадянського суспільства зустрічаються віч-на-віч. Ці процеси наочно показали, що основою громадянського суспільства в Україні можуть бути не лише політичні партії, а й громадські організації, створені самими громадянами для вирішення своїх проблем або для вираження своїх інтересів у різних сферах життя.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Представницька демократія і партисипативна політика, швидше за все, передбачають не тільки радикальні зміни в політичній свідомості мас, а й формування нового типу політичного суб'єкта, який сприймає власні політичні права в поєднанні з обов'язками, який має потребу бути відповідальним громадянином, який визнає силу свого голосу в прийнятті рішень владою. Наразі український народ сплачує найвищу ціну за збереження своєї демократії, за яку щоденно гинуть солдати на фронті та мирні жителі у тилу під ударами тоталітарної рашистської агресії.

Погоджуючись з необхідністю подальших демократичних реформ, розширення прав і свобод громадян, громадського контролю за органами державної влади, українці прагнуть проявити самостійну політичну активність.

Повоєнне оновлення окреслено в діяльності інститутів публічної політики, які спонукають людей замислитися над особистою відповідальністю під час виконання своїх громадянських обов'язків. Труднощі, з якими стикаються українські інститути публічної політики, численні і пов'язані як з підтримкою органів державної влади, так і зі схваленням їх громадської діяльності народною більшістю. Інститути публічної політики зможуть ефективно функціонувати лише тоді, коли їх стане більше і більша кількість персональних учасників – політично активних суб'єктів – домагатиметься

контролю за рішеннями влади Звичайно, кількість учасників політичного процесу ще не свідчить про якість функціонування політичних інститутів, однак, з огляду на важливість колективізму як архетипної основи української ментальності, можна говорити про доцільність розширення кола суб'єктів демократії участі. Участь у публічній політиці має стати імперативом демократичної культури політичної поведінки українців, побудованої на фундаменті демократичних настанов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бельська Т. В. Публічна політика і система владно-суспільних відносин: архетипний підхід. *Публічне управління: теорія та практика* : зб. наук. пр. Асоціації докторів наук з державного управління. Харків : Вид-во “ДокНаукДержУпр”, 2013. Спеціальний випуск. С. 93–99.
2. Волянук О. Загрози демократії в Європі: угорський прецедент. *Політичні дослідження*. 2022. № 2 (4). С. 140–159. DOI: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2022-2-8>
3. Гонюкова Л. Базові принципи взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади у здійсненні нормотворчої діяльності. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2013. Вип. 2. С. 31–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyptp_2013_2_7
4. Концепт посилення стійкості демократії. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/kontseptposilennyastiikosti.pdf>
5. Публічна політика : навч. посіб. ; авт. кол. : С. О. Телешун та ін. ; за заг. ред. С. О. Телешуна. Київ : НАДУ, 2016. 340 с.
6. Публічна політика : навч. посіб.; авт. кол. : С. О. Телешун та ін. ; за заг. ред. С. О. Телешуна. 2-ге вид., випр. та допов. Київ : НАДУ, 2020. 408 с.
7. Публічна політика в процесах реформування системи державного управління України ; С. О. Телешун та ін. Київ : НАДУ, 2016. 192 с.
8. Ребкало В. А., Валевський О. Л., Кальниш Ю. Г. Купрій В., Тертичка В. Соціально-політичне середовище публічної політики. Конспект лекцій. Київ. 2009. 224 с.
9. Телешун С. О., Титаренко О. Р., Рейтерович І. В., Вировий С. І. Вступ до політичної аналітики : навч. посіб. Київ : Вид-во НАДУ, 2006. 220 с.
10. Чальцева О. М. Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика : монографія. Вінниця : ФОП Барановська Т. П. 2017. 336 с.
11. Як ЄС відповідає на найбільш нагальні виклики для демократії? URL: <https://ants.org.ua/yak-%D1%94s-vidpovida%D1%94-na-najbilsh-nagalni-vikliki-dlya-demokrati%D1%97/>
12. Mathews Forrest David. Politics for People: Finding a Responsible Public Voice. University of Illinois Press. 1994. 228 p.
13. Rose R. A. Diversing Europe. *Journal of Democracy*. 2001. Vol. 12. № 1.
14. Ulram P. A. Political Culture in East-Central and Eastern Europe: 1990–2000. *Paper for the International Conference «Ten Years of Freedom: Transition and Consolidation of Democracy in Central Europe»*. Budapest, 2000.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2023 р.

Стаття рекомендована до друку 08.06.2023 р.

Lypovska N. A.,
*Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of State Administration and Local Self-Government,
NTU "Dniprovska Polytechnic",
19 ave. Dmytro Yavornytskyi, Dnipro, 49005, Ukraine
e-mail: lina85775@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-9288-4733>*

Sakharova K. O.,
*PhD,
Associate Professor of the Department of Psychology and Pedagogy,
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs,
26 ave. Gagarina, Dnipro, 49005, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-3838-5730>*

Tovmashenko R. Ф.,
*Postgraduate of the Department of State Administration and Local Self-Government,
NTU "Dniprovska Polytechnic",
19 ave. Dmytro Yavornytskyi, Dnipro, 49005, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0004-6712-5999>*

DEMOCRATIC GUIDELINES FOR PUBLIC POLICY ACTORS IN THE CONTEXT OF TRANSFORMATIONS OF SOCIETY

Annotation. The article studies the **issue of improving** the democratic guidelines for public policy actors in the context of social transformations, taking into account the risks of wartime.

While investigating the theoretical approaches to the analysis of the "public policy" concept, it has been found that public policy is a conscious and purposeful regulation of state affairs and common resources by the state and society. A public policy, the essence of which is public activity, has been also considered. The latter is understood to mean the activity of political and non-political actors represented in the public sphere, who through interaction seek to see their own interest fulfilled. It has been substantiated that the problem of shaping the democratic guidelines for the public policy actors is solved due to the identification of the subjective status of persons who are active participants in the democratic development of society, as well as due to the identification of the form of implementation of democratic principles and views in the political and legal activities of a person, satisfaction of the need to exercise political rights and the need to fulfil political obligations.

The phenomenon of modern democracies and the reasons for its vulnerability have been considered. The ways to support a sustainable political and democratic process have been substantiated, in particular, legal confirmation and legislative provision of political rights of citizens.

Two institutional dimensions of the political and legal phenomenon of responsibility have been considered: the responsibility of the state and its bodies to a person (an individual and a citizen) when its rights and freedoms are violated and in compensation for the damage caused to it; the responsibility of an individual to the state, arising both in the case of an offense committed and when being implicit in each socially significant act of the person.

It has been proved that representative democracy and participatory politics involve not only drastic changes in the political consciousness of the masses, but also the development of a new type of political actors who perceive their own political rights combined with responsibilities, who need to be responsible citizens, who recognize the power of their voices in decision-making by the authorities.

Involvement in public affairs should become an imperative of a democratic culture of political behaviour of Ukrainians, built on the foundation of democratic guidelines.

Keywords: *public affairs, public administration, civil society, democratic guidelines, public policy actors.*

REFERENCES

1. Belska, T.V. (2013). Public policy and the system of power-social relations: an archetypal approach. *Public administration: theory and practice: coll. of science Ave. of the Association of Doctors of Science in Public Administration, special issue*, 93–99. Kharkiv: “DokNaukDerzhUpr” [in Ukrainian].
2. Volyaniuk, O. (2022). Threats to democracy in Europe: the Hungarian precedent. *Political research*, no. 2 (4), 140–159. DOI: <https://doi.org/10.53317/2786-4774-2022-2-8> [in Ukrainian].
3. Honyukova, L. (2013). Basic principles of interaction of civil society institutions and state authorities in the implementation of rule-making activities. *Actual problems of public administration, pedagogy and psychology*, is. 2, 31–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdytp_2013_2_7 [in Ukrainian].
4. The concept of strengthening the stability of democracy. Cabinet of Ministers of Ukraine. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/uploaded-files/kontseptposilennyastiikosti.pdf> [in Ukrainian].
5. Teleshun, S.O. and others. (2016). Public policy: education. manual; Kyiv: NADU [in Ukrainian].
6. Teleshun, S.O. and others. (2020). Public policy: education. guide. Teleshuna S.O. (Ed.). 2nd ed., ed. and added Kyiv: NADU [in Ukrainian].
7. Teleshun, S.O. and others. (2016). Public policy in the processes of reforming the system of public administration of Ukraine. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
8. Rebkalo, V.A., Valevskyi, O.L., Kalnysh, Y.G. Kuprii, V., Tertychka, V. (2009). Socio-political environment of public policy. Kyiv [in Ukrainian].
9. Teleshun, S.O., Tytarenko, O.R., Reiterovich, I.V., Vyrovnyi, S.I. (2006). Introduction to political analytics. Kyiv: View of NADU [in Ukrainian].
10. Chaltseva, O.M. (2017). Public policy: theoretical dimension and modern practice. Vinnytsia: FOP Baranovska T.P. [in Ukrainian].
11. How does the EU respond to the most pressing challenges for democracy? URL: <https://ants.org.ua/yak-%D1%94s-vidpovida%D1%94-na-najbilsh-nagalni-vikliki-dlya-demokrati%D1%97/> [in Ukrainian].
12. Mathews Forrest David. (1994). Politics for People: Finding a Responsible Public Voice. University of Illinois Press.
13. Rose, R.A. (2001). Diversing Europe. *Journal of Democracy*, vol. 12, no. 1.
14. Ulram, P.A. (2000). Political Culture in East-Central and Eastern Europe: 1990-2000. Paper for the International Conference “Ten Years of Freedom: Transition and Consolidation of Democracy in Central Europe”. Budapest.

The article was received by the editors 05.05.2023.

The article is recommended for printing 08.06.2023.